

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Історичний факультет

Кафедра східноєвропейської історії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

Сергій ОКОВИТИЙ

„05” _____ 2024 р.

ПОГОДЖЕНО

В.о. проректора з
науково-педагогічної роботи
Наталія ГУК

„05” _____ 2024 р.

ПРОГРАМА
АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Спеціальність – 014 Середня освіта (Історія)

Вчена рада історичного факультету
Протокол № 5 від 19.12.2023 р.
В.о. декана історичного факультету
Дмитро АРХІРЕЙСЬКИЙ

„22” грудня 2023 р.

1. Загальна частина

Програма атестаційного екзамену охоплює теми фундаментальних дисциплін з історії, психології, педагогіки та методики викладання, які забезпечують базовий рівень професійних знань бакалавра.

Бакалавр повинен **знати**:

- засади якості гуманітарної освіти, місце історії в системі гуманітарного знання, природу людського суспільства і роль особи в його функціонуванні;
- соціальні функції педагога-історика, його можливості щодо використання історії та зловживання історією;
- закономірності взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами у минулому та сучасності;
- типи і форми культури, її роль у житті суспільства, місце української культури у структурі європейської і світової культури;
- визначення соціальних спільнот та соціальних відносин, форми взаємодії індивідуума з соціальними групами і спільнотами;
- основні типи державно-правових систем і основні тенденції їх розвитку в сучасних умовах;
- державний устрій, державне управління й основи правової системи України;
- сутність та значення прав і свобод людини і громадянина;
- місце релігії як певного світогляду людини в житті індивідуума та суспільства;
- сутність світових релігій та особливості конфесійного життя в Україні;
- основні віхи світової історії в цілому та конкретну історію окремих країн, регіонів і народів;
- значення історії України в загальноєвропейському та світовому історичному процесі;
- сутність європейського антропогенезу і процесу формування українського народу;
- основні положення педагогіки та психології, загальні принципи організації, змісту та форм навчання і виховання.

Бакалавр повинен **вміти**:

- проектувати і здійснювати освітній процес з урахуванням особливостей соціокультурного середовища й рівня розвитку особистості;
- застосовувати сучасні методики викладання історії та суміжних дисциплін у закладах середньої освіти різних типів з використанням передових освітніх технологій;
- застосувати системний підхід під час виконання актуальних освітянських завдань;
- системно мислити і синтетично використовувати набуті знання у своїй професійній діяльності;
- комплексно аналізувати історичні джерела та історичні факти;
- проводити бібліографічний аналіз та опис, способи та прийоми роботи з базами даних та інформаційних систем;
- організовувати і проводити краєзнавчу та лекційно-екскурсійну роботу;
- володіти прийомами методичної та психолого-педагогічної роботи, достатніми для викладання історичних дисциплін у загальноосвітніх закладах;
- застосувати набуті педагогічні та історичні знання для забезпечення якості освітнього процесу.
- формувати методичне забезпечення освітнього процесу.

Оцінка знань здійснюється на основі комплексних тестових завдань.

До програми атестаційного екзамену ввійшли теми та питання за такими дисциплінами:

1. Давня та нова історія України.
2. Новітня історія України.
3. Сучасна історія Західної Європи та Північної Америки.
4. Психологія.
5. Педагогіка.
6. Методика викладання історії.

2. Зміст розділів

РОЗДІЛ 1

I. ДАВНЯ ТА НОВА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

ТЕМА 1. Українські землі княжої доби (IX–XIII ст.)

Утворення Київської Русі. Політичний розвиток давньоруської держави, його основні етапи. Внутрішня політика київських князів: Олега, Ігоря, Ольги, Святослава, Володимира Великого, Ярослава Мудрого, Володимира Мономаха та ін. Боротьба доцентрових і відцентрових тенденцій. Поліцентризація Русі та початок її політичного роздроблення. Південноруські князівства XII–XIII ст. Галицько-Волинська держава – спадкоємиця Київської Русі: утворення та піднесення.

Міжнародні відносини Київської Русі. Русь і нормани. Критика норманської теорії. Русь і Візантія. Південна орієнтація київських князів. Русь і країни Західної та Центральної Європи. Русь і Великий Степ: хозари, печеніги, половці.

Соціально-економічні процеси в давньоруському суспільстві. Соціальна структура Русі. Процес феодалізації. Форми землеволодіння та ренти. Господарство: землеробство, скотарство, промисли, ремесла, торгівля. Південноруське село й місто.

Етнічний розвиток Русі. Особливості генези української народності. Духовне й культурне життя давньої Русі. Язичництво. Християнізація Русі. Освіта й культура на Русі.

ТЕМА 2. Українські землі литовсько-польської доби (XIV – перша половина XVII ст.)

Початок проникнення литовців на Русь: причини та наслідки. Політичний устрій Великого князівства Литовського. Татарський чинник. Синьоводська битва в історіографії. Литовсько-татарська боротьба за українські землі у XIV ст. Київська та Волинська землі в кінці XIV – першій половині XV ст.

Особливості інкорпорації західноукраїнських земель до політико-правових структур Польської держави. Демографічні зміни в Польській Русі, багатонаціональність українських міст. Політико-правовий статус Галицької та Подільської земель у складі Польщі.

Кревська унія. Початки польсько-литовського політичного зближення: Острозька, Віленська, Городельська унії. Князювання Вітовта. Свидригайлові війни в історіографії.

Українські землі у московсько-литовській конфронтації. Кримсько-татарські чинники в соціально-економічній і політичній історії українських земель. Особливості відносин між Великим князівством Литовським та Кримським ханством, статус прикордонних українських земель, татарська колонізація південноукраїнського регіону наприкінці XV ст.

Місце Люблінської унії в українському історичному процесі: утворення нової держави, геополітичні зміни у Східній Європі, об'єднання Русі. Синхронізація політико-правових систем Великого князівства Литовського та Польського Королівства в середині XVI ст.

Розвиток сільського господарства. Виникнення фільваркового господарства. Аграрна реформа 1557 р. у Великому князівстві Литовському. Українське місто в економічному

розвитку XV – першої половини XVII ст. Селянство та його місце у соціальній структурі польсько-литовського суспільства. Шляхетська верства: її утворення та консолідація. Привілейовані категорії українського суспільства, їх становище та регіональні особливості: князі, пани, зем'яни-шляхта. Духовенство українських земель XV – першої половини XVII ст. Релігійна ситуація на українських землях у XVI ст.; виникнення нових конфесій та міжконфесійні відносини. Реформація та Контрреформація на українських землях. Православні братства та їхні школи. Шкільництво уніатів, протестантів, католиків. Заснування Києво-Могилянського колегіуму.

Козацтво. Великий кордон Європи як фактор становлення українського козацтва. Виникнення Запорозької Січі.

ТЕМА 3. Національно-визвольна війна українського народу середини XVII ст.

Україна напередодні Національно-визвольної війни: політичні, національно-релігійні, соціально-економічні та психологічні причини, характер і рушійні сили. Проблеми типології, хронологічних меж та періодизації Національно-визвольної війни.

Підготовка й початок повстання. Гетьман Б. Хмельницький. Перші перемоги 1648 р. Основні воєнно-політичні події 1649–1653 рр. М. Кривоніс, І. Богун, Д. Нечай.

Формування української козацької держави Б. Хмельницького, її найхарактерніші ознаки. Розробка гетьманом наріжних принципів української державної ідеї. Внутрішня політика українського уряду. Соціально-економічні зміни. Зовнішня політика уряду Б. Хмельницького. Переяславська Рада і Березневі статті 1654 р., їх сутність і наслідки. Завершальний етап національно-визвольної війни.

Підсумки, історичні уроки та значення Національно-визвольної війни українського народу середини XVII ст.

ТЕМА 4. Українські землі в другій половині XVII–XVIII ст.

Початок громадянської війни в Гетьманській Україні. І. Виговський, Ю. Хмельницький. Поділ козацької України на два гетьманства. Боротьба П. Дорошенка за возз'єднання Української держави. «Руїна» в українських землях, її причини та наслідки.

Україна за гетьманування І. Мазепи. Обмеження автономії Гетьманщини за часів І. Скоропадського. Перша ліквідація гетьманства. П. Полуботок. Останні спроби козацької старшини зберегти автономію Гетьманщини. Гетьмани Д. Апостол і К. Розумовський. Остаточне скасування української козацької державності. Перетворення України на об'єкт міжнародних відносин.

Слобідська Україна в складі Російської держави XVII–XVIII ст. Особливості економічного та політичного розвитку Правобережжя та західноукраїнських земель. Правобережна Україна наприкінці XVII – на початку XVIII ст. П. Орлик та його «Конституція». Українські землі у складі Речі Посполитої XVIII ст. Особливості розвитку західноукраїнських земель. Соціальні й національні рухи: опришківство, гайдамацтво, Коліївщина.

Запорозька Січ у другій половині XVII–XVIII ст.

Українська освіта та культура в другій половині XVII–XVIII ст.

ТЕМА 5. Українські землі під владою Російської й Австрійської імперій

Інкорпорація Наддніпрянщини до складу Російської імперії. Адміністративно-територіальна реорганізація. Намісництва, губернії, генерал-губернаторства. Ліквідація залишків українських автономних установ. Утягнення різних соціальних верств до імперського соціуму. Особливості інкорпорації західноукраїнських земель до Австрійської імперії. Реформи Марії-Терезії та Йосипа II і західні українці. Імперська реакція доби Леопольда II, Франца та Фердинанда.

Скасування кріпосництва в Наддніпрянщині. Ліберально-буржуазні реформи Олександра II 60–70-х рр. XIX ст. та їх проведення в Наддніпрянській Україні. Посилення русифікаторської політики царизму. Консервативно-охоронний курс Олександра III 80-х –

початку 90-х рр. XIX ст. Утвердження й розвиток ринкових відносин. Суперечливість внутрішньої політики російського царизму в українських землях на початку XX ст.: реформістські та реакційні заходи періоду системної кризи самодержавства. Західноукраїнські землі під владою Габсбургів середини XIX – початку XX ст.

Передумови й початки формування модерної української нації. Український національний рух, його основні етапи, соціальна база, регіональна своєрідність. Феномен вітчизняного культурництва. М. Максимович. Гурток харківських романтиків. «Руська трійця».

Кирило-мефодіївське товариство. Т. Шевченко. «Весна народів» і українська національна революція в Галичині. Головна Руська Рада. Українські громади та гуртки в Наддніпрянській Україні 60–80-х рр. XIX ст. В. Антонович, М. Драгоманов. Суспільний рух у Західній Україні другої половини XIX – початку XX ст. Народовці, русофіли, москвофіли, старорусини, радикали.

Перетворення Східної Галичини на «український П'ємонт». Перші політичні партії на західноукраїнських теренах. І. Франко, М. Грушевський. Українські політичні партії та громадські організації в Наддніпрянщині на початку XX ст. Автономісти-федералісти і самостійники. Українське культурництво на початку XX ст. Поширення української національної самосвідомості через діяльність артилей, кооперативів, земств, просвіт у наддніпрянських губерніях.

Перша російська революція в українських землях. Українці в загальноросійському й польському визвольному русі.

Занепад і криза кріпосних відносин. Зародження ринкових відносин на селі. Соціальні суперечності і антикріпосницька боротьба українського селянства. Міста в українських землях, їх національний та соціальний склад. Формування промислово-торгівельної буржуазії. Початок промислового перевороту.

Шляхи і темпи ринкової еволюції аграрних відносин у пореформений період. Соціальне розшарування селянства. Селянський рух. Завершення промислового перевороту. Індустріалізація економіки. Утвердження ринкових відносин. Урбанізація. Входження економіки українських земель у стадію монополістичного капіталізму. Переселенський рух українців. Трудова міграція.

Історичні умови культурного розвитку українських земель. Політика царського і цісарського режимів у галузі освіти, науки і культури. Боротьба свідомого українства проти заборони Росією української мови в школах. Народне шкільництво. Стан розвитку науки. Нова українська література. Головні літературні напрями XIX–початку XX ст. Галузі українського мистецтва. Особливості церковно-релігійного життя.

II. НОВІТНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

ТЕМА 1. Українська національно-демократична революція (1917–1921 рр.).

Визрівання передумов української революції за часів Першої світової війни. Політичне і соціально-економічне становище в Україні після повалення царизму. Створення та діяльність Української Центральної Ради, її Універсали. Проголошення УНР. Проголошення радянської влади в Україні. Перша більшовицько-українська війна. Брестський мирний договір та умови його реалізації сторонами. Українська влада і населення в умовах німецько-австрійської окупації. Українська держава П. Скоропадського. Прихід до влади Директорії. В. Винниченко. С. Петлюра. Утворення ЗУНР. Злука УНР і ЗУНР та її результати. Друга українсько-більшовицька війна. Протистояння між УНР, денікінцями й більшовиками. Боротьба з іноземними загарбниками та втрата територій. Повстансько-партизанський рух в Україні. Н. Махно, Н. Григор'єв, командири Холодноярської республіки. Дипломатія національних українських урядів. Політика українських більшовицьких урядів. Х. Раковський. Причини поразки та уроки української революції.

ТЕМА 2. Україна у міжвоєнний період (1921–1939 рр.).

Соціально-економічна й політична криза початку 1920-х рр. Впровадження непу. Голод 1921–1923 рр. Вхід УСРР до СРСР. Українізація: форма і зміст. О. Шумський. М. Скрипник. Культурне будівництво. Відмова від непу. Концепція планової економіки. Індустріалізація. Насильницька колективізація. Голодомор 1932–1933 рр. та його наслідки для України. Культурна революція. Встановлення сталінського тоталітарного режиму наприкінці 1920-х – упродовж 1930-х рр. Л. Каганович. С. Косіор. Г. Петровський. М. Хрущов. Масові репресії. «Розстріляне відродження». Західноукраїнські землі у міжвоєнний період: особливості соціально-економічного, суспільно-політичного та культурного. Українська еміграція. Зародження та організаційне становлення українського національного руху. Карпатська Русь у контексті міжнародних стосунків. А. Волошин.

ТЕМА 3. Друга світова війна й Україна. Українське суспільство у 1939–1941 рр.

Радянсько-німецький альянс і возз'єднання західноукраїнських земель у складі УРСР. Напад Німеччини й оборонні бої 1941–1942 рр. Українське суспільство і радянська влада в умовах війни. Причини тимчасових поразок Червоної армії. Політика нацистів на окупованих українських територіях. Життя населення в умовах окупації. Рух Опору та його особливості в Україні. Волинська трагедія. Радянські партизани й підпільники. Формування ОУН та Особливості визволення України від німецько-фашистських загарбників (1942–1944 рр.). Дивізія СС «Галичина». Повернення радянської влади й українське суспільство в 1943–1945 рр. Депортація кримських татар. Внесок українського народу в розгром німецько-фашистських агресорів. Україна – один із засновників ООН.

ТЕМА 4. Наростання системної кризи тоталітарного ладу в УРСР (середина 1940-х – 1980-ті рр.).

Повоєнні адміністративно-територіальні зміни. Відбудова народного господарства. Голод 1946–1947 рр. Політико-ідеологічна ситуація в республіці середини 1940-х – середини 1950-х рр. «Радянізація» західних областей України та реакція українського суспільства. Хрущовська «відлига» та її парадокси. Включення Криму до складу УРСР. Соціально-економічний та суспільно-політичний розвиток середини 1960-х–1970-ті рр. Духовне життя 1960-х – 1970-х рр. Шістдесятники. Поворот до неосталінізму. Дисиденти. П. Шелест. В. Щербіцький. Політична реакція на тлі «розрядки». Стан економіки, освіти, науки та культури у 1980-х рр. Наростання кризових явищ. Реакція суспільства.

ТЕМА 5. Україна на шляху до незалежності. Відновлення і становлення незалежної України.

«Нове мислення», спроба «прискорення». Гласність і початок новітнього національного відродження. Зародження багатопартійності. Декларація про державний суверенітет. Криза горбачовської «перебудови». ДКНС та його крах.

Проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р. Референдум 1 грудня 1991 р. Становлення структур влади. Розвиток конституційного процесу. Прийняття Конституції України 1996 р. Багатопартійність в Україні. Системна економічна криза. Особливості творення національної ринкової економіки. Процеси соціальної трансформації. Етнонаціональні процеси. Помаранчева революція. Основні тенденції розвитку української культури. Освіта в умовах незалежності України. Духовність суспільства на сучасному етапі. Україна на міжнародній арені. Європейський вибір України. Революція Гідності. Збройна агресія Російської Федерації проти України: анексія АРК, військова боротьба за Донбас. Суспільство і держава в умовах гібридної війни.

РОЗДІЛ 2

І. СУЧАСНА ІСТОРІЯ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ ТА ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ

ТЕМА 1. Підсумки першої світової війни. Версальсько-Вашингтонська система післявоєнного устрою світу.

«Чотирнадцять пунктів» Т. В. Вільсона. Комп'єнське перемир'я. Паризька мирна конференція. Репараційне питання. Версальський мирний договір. Мирні договори з союзниками Німеччини в Першій світовій війні. Створення Ліги Націй, статут організації. Система мандатів.

Вашингтонська конференція. Трактат чотирьох держав, договір п'яти держав, договір дев'яти держав. Версальсько-Вашингтонська система, її основні суперечності. Генуезька конференція. Рапалльський договір. Гаазька конференція.

Суперечності між переможцями і переможеними та загострення політичної ситуації в Європі у першій половині 1920-х рр. Рурський конфлікт та його наслідки. План Дауеса. Лозаннська конференція. Локарнська конференція.

ТЕМА 2. Країни Заходу періоду стабілізації та процвітання («проспериті») (1924–1929 рр.).

Загальна характеристика розвитку країн Заходу в період стабілізації та процвітання. Головні риси стабілізації економіки та соціальних відносин. Матеріальні передумови промислового піднесення середини 20-х рр.

Розвиток монополістичного капіталізму. Збільшення концентрації та централізації виробництва та капіталу та посилення могутності корпорацій. Особливості монополізації в провідних країнах світу.

Послаблення соціальних протиріч та класової боротьби в період стабілізації, відновлення відносної соціальної стабільності західного суспільства. Різке послаблення страйкової боротьби. Припинення масових демократичних рухів.

Послаблення регулюючої ролі держави в економіці та регулюванні соціальних відносин. Посилення ідей індивідуалізму. Розробка теорії «індустріальної демократії» як спроба поєднання інтересів робітничого класу та підприємців у західних країнах. Посилення реформістських тенденцій у міжнародному робітничому русі в умовах стабілізації. Прояви нетривкості стабілізації 20-х рр. ХХ ст.

ТЕМА 3. Економічна криза 1929–1933 рр. та її соціально-політичні наслідки.

Передумови світової економічної кризи 1929–1933 рр. Особливості економічної кризи 1929–1933 р. Пошуки шляхів виходу з кризи. Різке посилення ролі держави в економіці та соціальних відносинах як загальна риса пошуків шляхів виходу з кризи. Д. М. Кейнс та його теорія, спрямована на посилення ролі держави. Головні моделі державного регулювання. Ліберально-буржуазний або соціал-демократичний реформізм. Тоталітарна модель державного регулювання. Радикально-демократичний варіант державного регулювання. Наслідки світової економічної кризи 1929–1933 рр.

ТЕМА 4. Німецький нацизм та італійський фашизм.

Значення воєнної поразки Німеччини у Першій світовій війні для подальшого розвитку країни. Прийняття Веймарської конституції, її зміст.

Зародження нацистського руху в Німеччині. А. Гітлер. Програма «25 пунктів». Спроба «пивного путчу» в 1923 р. Німеччина в роки світової економічної кризи 1929–1933 рр. Загострення економічної ситуації, репараційна проблема. Поляризація політичних сил в країні. Зростання нацистської небезпеки. Провал спроб КПН створити єдиний робітничий фронт. Прихід нацистів до влади. Нацистська диктатура в Німеччині (1933–1939 рр.). Ідеологічна, політична, військова організація нацистів. Соціально-політична суть та соціальна база нацизму. Причини перемоги нацизму в Німеччині. Перші кроки Гітлера при

владі. Соціальна політика, фашизація та мілітаризація внутрішнього життя країни, націонал-соціалістське перевиховання суспільства. Початок підготовки Німеччини до війни.

Зародження фашизму в Італії, його ідеологія. Прихід італійських фашистів до влади (1923 р.). Діяльність Б. Муссоліні. Вплив італійського фашизму на виникнення німецького нацизму. Окупація Італією Ефіопії, Албанії, участь фашистської Італії у Громадянській війні в Іспанії (1936–1939 рр.).

Формування військово-політичного союзу Берлін–Рим–Токіо.

ТЕМА 5. «Новий курс» Ф. Рузвельта в США.

Стабілізація капіталізму в США. Політика урядів Гардінга та Куліджа. Панування в державній політиці принципу «твердого індивідуалізму». Прихід до влади уряду Гувера.

Початок в США економічної кризи 1929–1933 рр. Вимушений відхід від «твердого індивідуалізму» і поступове запровадження етатизму. Наростання кризи і перетворення її у «велику депресію» початку 30-х рр.

Президентські вибори 1932 р. та прихід до влади уряду Ф. Рузвельта. «Новий курс» Рузвельта – початок «нової ери» розвитку американського капіталізму. Наступ справа на «новий курс». Перемога Рузвельта на виборах 1936 р. Продовження політики «нового курсу» у післякризовий період. Закон Вагнера.

ТЕМА 6. Народний фронт у Франції.

Франція під час світової економічної кризи, особливості розвитку кризи в країні. Посилення фашистських сил та зростання фашистської загрози в країні. Фашистський путч 1934 р. та його провал. Створення єдиного Народного фронту. Програма Народного фронту

Парламентські вибори 1936 р. та перемога Народного фронту. Політика уряду Л. Блюма. Діяльність Народного фронту. Початок у Франції нової економічної кризи. Мюнхенська політика правлячих кіл. Розкол Народного фронту. Значення заходів Народного фронту для подальшого розвитку Франції.

ТЕМА 7. Міжнародні відносини напередодні Другої світової війни.

Причини загострення міжнародних відносин у 30-х рр. Утворення гасла військової небезпеки в центрі Європи. Ліга Націй і зростання військової загрози. Експансія фашистських держав та політика умиротворення агресора. Руйнація системи колективної безпеки в Європі.

Аншлюс Німеччиною Австрії. Мюнхенська угода 1938 р. та її наслідки. Розчленування Чехословаччини. Початок підготовки Німеччини до розв'язання світової війни. Англо-франко-радянські переговори 1939 р. та їх зрив.

Радянсько-німецький пакт 1939 р. про ненапад та його сучасні оцінки.

ТЕМА 8. Друга світова війна.

Характер війни. Її періодизація. Напад нацистської Німеччини на Польщу. Початок «Дивної війни» та поразка Польської держави. Радянсько-німецький договір про дружбу і кордони. Воєнні дії німецьких збройних сил проти норвезьких та британських військ, загарбання Норвегії. Напад Німеччини на Францію, Бельгію, Голландію та Люксембург. Капітуляція Франції, умови Комп'єнської угоди. «Битва за Англію». Агресія Німеччина на Балканах.

Воєнні дії в Африці. Завершення створення Німеччиною воєнної коаліції, Берлінський пакт. Приєднання до нього Угорщини, Румунії та Болгарії. Фашистський «новий» порядок в Європі. Виникнення руху Опору.

Напад нацистської Німеччини на СРСР. Розвиток союзницьких відносин СРСР з Англією та США. Антигітлерівська коаліція.

Напад Японії на Перл-Харбор, вступ США у Другу світову війну. Початок війни на Тихому океані. Воєнні дії на Тихому океані. Вирішальна перемога воєнно-морських сил

США над японським флотом біля атолу Мідуей. Перемога американських військ на о. Гуадалканал. Зміна співвідношення сил на Тихому океані на користь США.

Воєнні дії в Північній Африці, битва при Ель-Аламейні. Завершення бойових дій в Північній Африці, поразка німецько-італійських військ. Висадка англо-американських військ у Сицилії та на Апеннінах.

Сталінградська битва та її історичне значення. Перемога радянських військ на Орловсько-Курській дузі. Перемоги радянських військ у 1944 р. та їх міжнародне значення. Відкриття західними союзниками другого фронту в Європі. Воєнні дії у Франції.

Початок розвалу гітлерівського блоку. Крах італійського фашизму. Капітуляція Італії. Республіка Сало. Воєнні дії в Італії. Розпад гітлерівського блоку. Визволення Франції. Події в Бельгії та Голландії. Визвольна боротьба у Східній та Південно-Східній Європі на заключному етапі війни. Битва в Арденах. Воєнні дії на заключному етапі війни в Європі. Берлінська операція. Просування військ західних союзників по Німеччині. Беззастережна капітуляція фашистської Німеччини.

Конференції країн-учасниць антигітлерівської коаліції. Московська конференція міністрів закордонних справ. Тегеранська конференція. Кримська (Ялтинська) конференція. Потсдамська конференція.

Тихоокеанський театр війни на заключному етапі. Національно-визвольний рух у Східній та Південно-Східній Азії. Хід воєнних операцій. Застосування Сполученими Штатами Америки атомної зброї проти Японії. Вступ СРСР у війну проти Японії, воєнні операції. Беззастережна капітуляція Японії. Закінчення Другої світової війни. Наслідки Другої світової війни.

ТЕМА 9. Сполучені Штати Америки після Другої світової війни.

Зміни в світових позиціях і ролі США після Другої світової війни. Початок «холодної війни» в міжнародних відносинах і зовнішня політика США. Посилення консервативних тенденцій у внутрішньополітичному житті США після закінчення Другої світової війни. Початок Холодної війни. Маккартизм. Г. Трумен. Д. Ейзенхауер.

Зовнішня політика США в період президентства Дж. Кеннеді. Доктрина «гнучкого реагування». Політика «наведення мостів». «Союз заради прогресу». Карибська криза. Зовнішньополітичний курс адміністрації Л. Джонсона. Вступ США у війну в Індокитаї.

Внутрішньополітична програма президента Дж. Кеннеді. «Нові рубежі». Новий етап НТР і американське суспільство. Соціально-економічні заходи адміністрації Дж. Кеннеді. Програма «Великого суспільства» і соціально-економічна політика адміністрації Л. Джонсона. Вибори 1968 р.

Зовнішня політика адміністрацій Дж. Ніксона і Дж. Форда. Радянсько-американські відносини в 1968–1976 рр.: від Холодної війни до розрядки міжнародної напруги. Припинення війни у В'єтнамі. Початок погіршення у відносинах СРСР-США в середині 70-х рр.

Внутрішньополітичний курс адміністрації Дж. Картера. Неоконсервативна хвиля. Виборча кампанія 1980 р. Соціально-економічна та міжнародна політика адміністрації Р. Рейгана. «Рейганоміка». Виборчі кампанії 1984 і 1988 рр.

Особливості внутрішньої політики адміністрації Дж. Буша-старшого. Виборча кампанія 1992 р. «Революція 1992 року» В. Клінтона. Внутрішня та зовнішня політика США на початку XXI ст. Дж. Буш-молодший. Б. Обама. Д. Трамп.

ТЕМА 10. Великобританія після Другої світової війни.

Економічне і політичне становище Великобританії після Другої світової війни. Третій лейбористський уряд. Внутрішня політика лейбористів. Соціально-економічні заходи лейбористського уряду. Економічний розвиток Великобританії. Нові явища в економіці країни. Четвертий лейбористський уряд, його внутрішня і зовнішня політика.

Повернення до влади консерваторів, їх внутрішня і зовнішня політика. Розвиток науково-технічної революції, її наслідки. Становище Великобританії на світовому ринку.

Вибори 1964 р. і повернення до влади лейбористської партії. Економічне становище Великобританії у другій половині 60-х рр. і економічна політика лейбористського уряду. Подальше посилення концентрації капіталу і виробництва. Політика «цін і доходів».

Вибори 1970 р., повернення до влади консерваторів. Закон «Про відносини в промисловості». Зростання цін і безробіття.

Боротьба всередині лейбористської партії. Перемога лейбористів на виборах 1974 р. Їх внутрішня політика. Прихід до влади консерваторів. Політика консервативного уряду М. Тетчер. «Неоконсерватизм».

Особливості внутрішнього і зовнішнього становища Великобританії на сучасному етапі наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. Еволюція лейборизму. Е. Блер. Політика кабінетів консерваторів з 2010 р. Д. Камерон, Т. Мей. Б. Джонсон.

ТЕМА 11. Французька Республіка в повоєнний час.

Політичне і соціально-економічне становище Франції після Другої світової війни. Зміни в позиціях Франції на світовій арені. Початок розпаду французької колоніальної імперії. «Тимчасовий режим».

Четверта республіка. Конституція Четвертої республіки. Політична боротьба в роки Четвертої республіки. Розпад французької колоніальної імперії. Війна в Алжирі. Падіння Четвертої республіки. Встановлення режиму «особистої влади».

П'ята республіка. Конституція П'ятої республіки. Зовнішня і внутрішня політика Ш. де Голля. Криза П'ятої республіки і масові молодіжні виступи. Відставка де Голля. Прихід до влади Ж. Помпиду.

Внутрішньополітичне життя і зовнішня політика Франції в 70–80-х рр. Президентські вибори 1981 і 1988 рр. Особливості політичних підходів президентів Жискара д'Естена і Ф. Міттерана.

Політика «співіснування» у 80–90-х рр. Ж. Ширак. Сучасне політичне життя і зовнішня політика Франції. Соціально-економічне становище Франції на початку ХХІ ст. Н. Саркозі. Ф. Оланд, Е. Макрон.

ТЕМА 12. Федеративна Республіка Німеччина.

Політичні, економічні і духовні наслідки краху гітлеризму для німецького народу. Рішення Потсдамської конференції з німецького питання. Розкол Німеччини. Утворення ФРН і НДР. Уряд К. Аденауера. Особливості економічного розвитку ФРН і доктрина «соціального ринкового господарства». Відставка Аденауера. Надзвичайне законодавство. Утворення «великої коаліції».

Вибори до бундестагу 1969 р. і утворення «малої коаліції». Зовнішня і внутрішня політика ФРН. «Східна політика» уряду В. Брандта. Парламентські вибори 1983 р. і прихід до влади правоцентристської коаліції канцлера Г. Коля. Зовнішня політика і соціально-економічний розвиток ФРН у 80-х рр.

Утворення об'єднаної Німеччини. Особливості входження території колишньої НДР до єдиної Німеччини. Сучасне політичне життя і зовнішня політика ФРН. Політика «середнього шляху» Г. Шредера. Політика коаліційних урядів на початку ХХІ ст. А. Меркель.

ТЕМА 13. Італія після другої світової війни.

Політичне становище Італії після звільнення від фашизму. Формування нової партійно-політичної системи. Проголошення республіки. Особливості італійської республіканської конституції.

Криза лівого крила політичних сил в Італії. Однопартійний уряд А. де Гаспері. Парламентські вибори 1948 р. Утвердження ХДП як найбільш впливової партії країни. Політичне життя Італії в 50–60-х рр. Назрівання кризи «лівоцентризму» наприкінці 60-х рр. Внутрішньополітичне становище Італії в середині 70-х рр. Дострокові парламентські вибори 1976 р. Політика «національної солідарності». Дострокові парламентські вибори 1979 р. Дострокові парламентські вибори 1983 р. Урядова коаліція п'яти партій. Кабінет Б. Краксі.

Повернення до влади християнських демократів. Самореформування ІКП та її перейменування. Зміни в політичній системі Італії наприкінці ХХ ст. Особливості політичне життя і міжнародні позиції Італії. Особливості політичного життя Італії на початку ХХІ ст.

РОЗДІЛ 3

І. ПСИХОЛОГІЯ

ТЕМА 1. Предмет, методи, завдання і основні принципи психологічної науки. Психіка і свідомість. Взаємозв'язок психології з іншими науками. Галузі психологічної науки.

ТЕМА 2. Основні етапи становлення психології як науки.

Основні психологічні школи і напрямки. Розвиток механізмів психіки. Розвиток психіки в філогенезі. Виникнення і розвиток людської свідомості. Психічні процеси, властивості та стани.

ТЕМА 3. Психічні процеси.

Відчуття, сприймання та уявлення людини, як основа її сенсорно–перцептивної організації. Поняття про відчуття. Види, властивості та закономірності відчуттів. Загальна характеристика та властивості сприймання. Види та закономірності сприймання. Уявлення як пізнавальний процес.

ТЕМА 4. Пам'ять та увага людини.

Поняття пам'яті та її теорії. Різновиди пам'яті. Пам'ять та організація знань. Індивідуальні особливості пам'яті. Методи дослідження пам'яті. Поняття уваги. Теорії уваги. Основні властивості та види уваги.

ТЕМА 5. Поняття про мислення як вищу психічну функцію людини.

Розумові дії та операції мислення. Форми мислення та його різновиди. Методи дослідження мислення. Мова та мовлення. Мова та її функції. Фізіологічні механізми мовної діяльності. Різновиди мовлення.

ТЕМА 6. Психічні властивості.

Поняття про темперамент. Теорії та типи темпераменту. Основні властивості темпераменту. Характер та здібності. Структура характеру. Формування характеру. Здібності. Структура здібностей.

ТЕМА 7. Психічні якості.

Емоційно-вольова сфера особистості. Теорії емоцій. Аналіз складної вольової дії. Основні вольові властивості особистості та функції волі. Виховування волі.

ТЕМА 8. Проблема особистості в сучасній психології.

Поняття про особистість. Структурний аналіз особистості. Концепції особистості.

ТЕМА 9. Психологічна природа активності особистості.

Потреба як основа активності особистості. Психологічна концепція потреб. Ієрархія потреб. Мотиваційна сфера особистості. Перемінні мотиваційної сфери. Поняття про спрямованість. Концепція мотивів в сучасній психології.

ТЕМА 10. Діяльність.

Поняття про діяльність. Ціль та мотиви діяльності. Структура діяльності. Способи діяльності і процес їх освоєння. Умови формування вмінь та навичок. Різновиди вмінь та навичок.

ТЕМА 11. Групи і колективи.

Види груп та їхні функції. Формальні і неформальні групи. Соціально – психологічний клімат в групі. Фактори, що впливають на клімат групи. Спілкування в групі. Розвиток групи в колектив. Керівництво та лідерство.

ТЕМА 12. Основні типи міжособистісних конфліктів і їхній розвиток.

Ціннісні конфлікти інтересів. Фактори, що визначають гостроту конфлікту. Способи дозволу міжособистісних конфліктних ситуацій. Стратегії поведінки учасників конфлікту. Різновиди психічного впливу: зараження, навіювання, наслідування.

II. ПЕДАГОГІКА

ТЕМА 1. Педагогіка в системі наук про людину. Педагогіка як наука про виховання людини. Об'єкт, предмет і функції педагогіки. Історія виникнення та розвитку педагогічної думки. Взаємозв'язок педагогіки з іншими науками. Структура науки педагогіки. Методологія та методи педагогічних досліджень.

ТЕМА 2. Проблема розвитку особистості та їх значення для виховання. Поняття про особистість, її розвиток та формування. Роль спадковості, середовища й діяльності в розвитку особистості. Взаємозв'язок зовнішніх і внутрішніх умов розвитку. Внутрішні суперечності як рушійні сили розвитку. Виховання, навчання і розвиток особистості. Вікові особливості психічного та фізичного розвитку особистості.

ТЕМА 3. Теорія виховання. Сутність, зміст процесу виховання. Процес виховання, його структура і рушійні сили. Мета і завдання виховання. Закономірності виховання. Принципи виховання. Основні напрями виховання. Методи виховання. Організаційні форми виховної роботи.

ТЕМА 4. Позакласна виховна робота. Колективні творчі справи. Колективне планування виховної роботи. Позашкільні заклади в системі освіти і виховання. Формування колективу, його вплив на виховання особистості. Класний керівник. Функції, напрями і форми роботи.

ТЕМА 5. Теорія освіти і навчання. Дидактика як галузь педагогіки, її виникнення і розвиток. Зв'язок дидактики з іншими науками. Категорії дидактики. Загальна характеристика змісту освіти. Компетентнісний підхід до змісту освіти. Освітня система в Україні. Стандарти освіти. Навчальні програми та плани. Основні джерела змісту освіти. Структура та організація процесу навчання. Основні функції та компоненти процесу навчання.

ТЕМА 6. Закономірності і принципи навчання. Принцип науковості. Принцип свідомості та активності учнів. Принцип систематичності та послідовності. Принцип доступності. Зв'язок навчання з життям. Принцип наочності. Принцип міцності знань, умінь та навичок. Принцип індивідуального підходу до учнів. Взаємозв'язок принципів навчання. Вимоги до використання принципів навчання.

ТЕМА 7. Методи навчання та їх класифікація. Бінарний підхід до класифікації методів навчання. Класифікація за метою навчання. Класифікація методів за характером навчально-пізнавальної діяльності учнів. Класифікація методів по джерелам надання знань. Загальні вимоги щодо оптимального поєднання методів навчання. Засоби навчання.

ТЕМА 8. Сучасні педагогічні технології. Проблемно-розвиваюче навчання. Проблема ситуація як умова пізнавальної активності учнів. Класифікація методів проблемно-розвиваючого навчання. Способи та умови застосування методів проблемно-розвиваючого навчання. Програмоване навчання. Алгоритмізація навчання. Інтерактивне навчання. Дистанційне навчання.

ТЕМА 9. Форми організації навчання. Організаційні форми навчання. Урок – основна форма організації навчання. Семінарські заняття. Практикуми. Факультативні заняття. Навчальна екскурсія. Додаткові групові, індивідуальні заняття. Домашня навчальна робота учнів. Самостійна робота.

ТЕМА 10. Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю учнів. Сутність, закономірності, принципи, функції, види і форми контролю знань, умінь і навичок учнів. Оцінювання успішності учнів. Тестовий (програмований, стандартизований) контроль успішності навчання учнів.

ТЕМА 11. Школознавство. Принципи управління освітою. Структура управління освітою в Україні. Управління загальноосвітнім навчальним закладом. Планування та облік

роботи школи. Управлінські органи в школі. Види, форми й методи внутрішкільного контролю.

ТЕМА 12. Сучасний учитель, його діяльність і професійне зростання. Основні функції, ознаки педагогічної діяльності. Компоненти педагогічної діяльності. Професійні знання, уміння, здібності й якості сучасного вчителя. Педагогічна компетентність вчителя. Педагогічне спілкування – основа професійної діяльності вчителя.

III. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ

ТЕМА 1. Методика викладання історії як наука та навчальна дисципліна.

Поняття методики викладання. Предмет і об'єкт, мета, завдання методики викладання історії. Зародження і розвиток методики викладання історії.

ТЕМА 2. Система шкільної історичної освіти. Формування історичних знань.

Структура історичних знань. Історична свідомість, її компоненти. Розвиток системи шкільної історичної освіти в Україні. Структура, принципи формування шкільного курсу історії.

ТЕМА 3. Державні освітні стандарти загальної середньої освіти. Освітні програми, навчальні програми, навчальні плани з історії.

Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. Державний стандарт базової середньої освіти. Типові освітні програми. Модельні навчальні програми. Типові навчальні плани з історії.

ТЕМА 4. Календарно-тематичне планування з історії.

Календарно-тематичний план: функції, складові, особливості використання. Варіанти календарно-тематичних планів.

ТЕМА 5. Традиційні та інноваційні педагогічні технології у викладанні історії.

Класно-урочна система та її модифікації. Класифікації педагогічних технологій. Застосування кейс-технологій, таксономії Блума, технологій фасилітації у викладанні історії.

ТЕМА 6. Інтегроване навчання. Методи міжкурсової, міжпредметної інтеграції.

Теоретичні основи інтеграції. Види і рівні інтеграції. Бінарні заняття, предметно-мовне навчання (CLIL), STEAM на уроках історії.

ТЕМА 7. Типологія уроків історії.

Основні типи уроків історії. Поділ уроків за змістом і за методом проведення. Нестандартні уроки (ділові ігри, дебати, «занурення», театралізовані уроки, конференції, семінари).

ТЕМА 8. Структура уроку історії.

Елементи (етапи) уроків різних типів, їх послідовність і зв'язки між собою. Актуалізація знань, мотивація навчальної діяльності, сприйняття і усвідомлення учнями нового матеріалу, узагальнення і систематизація знань, підбиття підсумків уроку, повідомлення домашнього завдання. Особливості формування і перевірки навичок і вмінь. Особливості структури комбінованих, інтегрованих, нестандартних уроків.

ТЕМА 9. Підходи до проєктування уроку історії.

Стратегія, алгоритм, принципи проєктування. Формулювання навчальних цілей. Компетентісний підхід до проєктування уроку.

ТЕМА 10. Дизайн уроку історії.

Принципи та основні характеристики універсального дизайну. Використання теорії множинного інтелекту. Нейропсихологічний підхід у навчанні історії.

ТЕМА 11. Вербальні методи викладання історії.

Слово вчителя на уроці: види, функції. Техніка мовлення вчителя. Методики бесіди. Виклад учителя і конспектування.

ТЕМА 12. Наочні методи викладання історії.

Класифікація засобів наочності. Зв'язок вербальних та наочних методів. Записи і малюнки на дошці. Методики роботи з картами, малюнками, аплікаціями, схемами,

таблицями, діаграмами, творами живопису, відеоматеріалами. Інноваційні засоби наочності: стрічки часу, інфографіка, мультимедійні презентації.

ТЕМА 13. Робота з джерелами інформації. Шкільний підручник з історії.

Структура та функції підручника історії. Прийоми роботи із підручником. Характеристики електронних підручників. Методики роботи з текстовими джерелами, матеріальними пам'ятками, фотодокументами, фольклором, усними свідченнями.

ТЕМА 14. Методики закріплення та повторення.

Функції повторення. Закономірності забування та повторення. Принципи, види, способи повторення. Гейміфікація повторення і закріплення знань. Активне відтворення, система Лейтнера.

ТЕМА 15. Формувальне, поточне та підсумкове оцінювання з історії.

Особливості і принципи формувального оцінювання. Поточне і підсумкове оцінювання. Техніки оцінювання: 3 Before Me, П'ять "Чому" (Five Why's), Think Dots, Get the Gist, Таємниче повідомлення, ігрові та групові прийоми. Правила складання завдань для підсумкового оцінювання з історії.

ТЕМА 16. Позакласна робота з історії.

Класифікація позакласної роботи з історії за джерелами пізнання, охопленням кількості учнів, тривалістю. Функції позакласної роботи з історії. Позакласне читання, екскурсії, історичні гуртки і товариства, учнівські проекти.

ТЕМА 17. Виховна робота під час навчання історії.

Види виховання. Принципи і зміст виховання, виховні досягнення учнів. Національно-патріотичне виховання під час навчання історії. Виховні заходи (виставки, масові свята, етичні бесіди, зустрічі з відомими людьми, тематичні лінійки).

ТЕМА 18. Індивідуальна робота з історії.

Індивідуалізація, диференціація, персоналізація навчання. Індивідуалізація за допомогою цифрових технологій (SAMR). Особливості застосування диференціації для різних груп учнів.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ

Оцінювання знань атестаційного екзамену здійснюється на основі відповідей на 44 тестових завдання чотирьох типів. Тести сумарно оцінюються у 100 балів.

Перший тип – завдання з вибором однієї правильної відповіді: спрямовані на перевірку знання дат і певних фактів; понять і термінів; історико-географічних назв; причин і наслідків подій; особливостей політичного, економічного життя суспільства; характерних ознак історичних періодів та епох; перевіряють уміння визначити дійсність джерел і достовірність документів; співвідносити події з певним історичним періодом. Тестів першого типу передбачається 38, кожен оцінюється у 2 бали (всього 76 балів). Завдання з вибором однієї правильної відповіді оцінюється в 2 бали; 0 балів, якщо вказано неправильну відповідь, або вказано більше однієї відповіді, або відповіді не надано.

Другий тип – завдання на встановлення відповідності (пошук логічних пар): спрямовані на перевірку знання місця знаходження, територіальних меж історичних об'єктів, уміння встановлювати відповідність між іменами історичних діячів та пов'язані з ними подіями, сферами діяльності, митцями та їхніми творами, між подіями та їх наслідками. Тестів другого типу передбачається 2, завдання на встановлення відповідності («логічні пари») оцінюється в 0, 1, 2, 3 або 4 бали; 1 бал за кожну правильно встановлену послідовність («логічну пару»); 0 балів, якщо не вказано жодної правильної відповідності пари або відповіді на завдання не надано.

Третій тип – відкрита форма з короткою відповіддю: спрямовані на формулювання однозначної відповіді на пряме запитання. Тестів третього типу передбачається 2, кожен оцінюється в 0 або 4 бали: 4 бали за формулювання однозначної правильної відповіді; 0 балів, якщо такої відповіді не надано.

Четвертий тип – завдання на встановлення правильної хронологічної послідовності: спрямовані на вміння відтворювати хронологічну та логічну послідовність історичних подій,

явищ та процесів. Тестів четвертого типу передбачається 2, кожен оцінюється в 0 або 4 бали; 4 бали за правильно встановлену послідовність; 0 балів, якщо послідовність встановлена неправильно або відповіді на завдання не надано.

Тестові завдання всіх типів формулюються за дисциплінами трьох розділів даної програми:

По першому розділу (дисципліни «Давня та нова історія України» та «Новітня історія України») пропонується 15 тестових завдань першого типу, 1 – другого та 1 – четвертого.

По другому розділу («Сучасна історія Західної Європи та Північної Америки») пропонується 14 тестових завдань першого типу та 1 – четвертого.

По третьому розділу (дисципліни «Психологія», «Педагогіка» та «Методика викладання історії») пропонується 9 тестових завдань першого типу, 1 – другого та 2 – третього.

Оцінка за іспит «відмінно» відповідає сумі балів 90 і більше, оцінка «добре» – від 75 до 89 балів, оцінка «задовільно» – від 60 до 74 балів, оцінка «незадовільно» – від 0 до 59 балів.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

РОЗДІЛ 1

I. ДАВНЯ ТА НОВА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Аркуша О., Кондратюк К., Мудрий М., Сухий О. Час народів. Історія України XIX століття. Навч. посібник. Л., 2016. 408 с.

Баран В. Д., Козак, Д. Н., Терпиловський, Р.Д. Походження слов'ян. К., 1991. 376 с.

Борисенко В. Курс української історії. К., 1996. 465 с.

Брайчевський М. Вибр. твори. Істор.-археол. студії. Публіцистика. 2-ге вид. К., 2002. 600 с.

Грицак, Я. Нарис історії України: Формування української модерної нації XIX–XX ст. К., 2019. 656 с.

Грушевський М. С. Історія України-Руси: в 11 т., 12 кн. / редкол.: П. С. Сохань (голова) та ін. К., 1991–1998.

Гуржій О., Чухліб Т. Гетьманська Україна. К., 1999. 303 с.

Довжук І. В. Нова історія України (середина XVII – початок XX ст.). Підручник. Луганськ, 2010. 732 с.

Імперські ідентичності в українській історії XVIII – першій половині XIX ст. / Кол. монографія за ред. В. Адагурова, В. Склокіна. Львів, 2020. 304 с.

Історія українського козацтва: Нариси: У 2 т. / редкол.: В. А. Смолій та ін. К., 2006. Т. 1. 800 с.; К. 2007. Т. 2. 724 с.

Когут З. Коріння ідентичності. Студії з ранньомодерної та модерної історії України. К.: Критика, 2004. 352 с.

Левенець Ю. А., Нагірна Л. П., Кармазіна М. С. Політична історія України. XX століття: у 6 т. Т. 1: На зламі століть (кінець XIX ст. – 1917 р.). К., 2002. 424 с.

Лисяк-Рудницький І. Історичні есе: у 2 т. К., 1994. Т. 1. 554 с.; Т. 2. 573 с.

Попович М. Нарис історії культури України: вид. друге. К.: «АртЕк», 2018. 728 с.

Проект «Україна». Австрійська Галичина / авт.-упоряд. М. Р. Литвин. Х., 2016. 410 с.

Реєнт О. П. Україна в імперську добу (XIX – початок XX століття) / гол. ред. Р. Стасюк. К., 2016. 320 с.

Русина О. Україна під татарами і Литвою. К., 1998. 320 с.

Сарбей В. Національне відродження України. К., 1999. 336 с.

Світленко С. Українське XIX століття: етнонаціональні, інтелектуальні та історіософські контексти: зб. наук. праць. Д., 2018. 480 с.

Смолій В., Степанков, В. Богдан Хмельницький: Соціально-політичний портрет. К., 1993. 502 с.

Старченко Н. Українські світи Речі Посполитої. Історії про історію. К., 2021. 616 с.

Толочко П. П., Толочко О. П. Київська Русь. К., 1998. 351 с.

У кігтях двоголових орлів. Творення модерної нації. Україна під скіпетрами Романових і Габсбургів. Х., 2016. 312 с.

Шандра В. С. Генерал-губернаторства в Україні: XIX – початок XX ст. К., 2005. 426 с.

Шляхов О. Україна в умовах модернізації та загострення соціального конфлікту Кінець XIX – початок XX ст. Моногр. Д., 2016. 400 с.

Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. Вид. 2-е перероб. і розшир. К., 2005. 584 с.

II. НОВІТНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Баран В. Україна: новітня історія (1945–1991). Л., 2003. 670 с.

Бойко О. Д. Нариси з новітньої історії України (1985–1991 рр.): навч. посіб. К., 2004. 357 с.

Бойко О. Новітня історія України 2014–2019 рр. К: Академія, 2020. 160 с.

Гай-Нижник П. УНР та ЗУНР: становлення органів влади і національне державотворення. К., 2010. 304 с.

Грицак Я. Нарис історії України: Формування української модерної нації XIX–XX ст. К., 2019. 656 с.

25 років незалежності: нариси історії творення нації та держави / Відп. ред В. Смолій. К., 2016. 796 с.

Іваненко В. Біль і звитяга: XX століття в українському вимірі. Д., 2003. 332 с.

Коваль М. Україна у Другій Світовій та Великій Вітчизняній війні. К., 1999. 468 с.

Кульчицький С. Червоний виклик. Історія комунізму в Україні від його народження до загибелі. К., 2013. Т. 1–3.

Круглов А., Уманский А., Щупак И. Холокост в Украине. Д., 2016. 560 с.

Нариси новітньої історії України 1991–2021 / Ред. М. Мінаков, Г. Касьянов, М.Роджанські. К.: Laugus, 2021. 324 с.

Національне питання в Україні. XX – початок XXI ст.: історичні нариси. / редкол.: В. М. Литвин (голова) та ін. К., 2012. 592 с.

Нікілев О. Ф. Українське село часів пізнього сталінізму та хрущовської «відлиги». Д., 2018. 350 с.

Новітня історія України (1900–2000 рр.): підручник / А. Г. Слюсаренко, В. І. Гусев, В. П. Дрожжин та ін. К., 2000. 663 с.

Патриляк І. К., Боровик М. А. Україна в роки Другої світової війни. Спроба нового концептуального погляду. К., 2000. 590 с.

Русначенко А. Нариси новітньої історії України: у 5 кн. К., 2017.

Солдатенко В. Ф. Революційна доба в Україні (1917–1920 роки): логіка пізнання, історичні епізоди, ключові постаті. 2-ге вид., доп. і перероб. К., 2012. 521 с.

Інформаційні ресурси:

Репозиторій ДНУ імені Олеся Гончара. Доступно на: <http://repository.dnu.dp.ua:1100>

Інтернет-ресурси Інституту історії України. Доступно на: <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=F&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB>

«Енциклопедія України в Інтернеті» (The Internet Encyclopedia of Ukraine). Доступно на: www.encyclopediaofukraine.com/

ІЗБОРНИК: Історія України IX–XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації. Доступно на: litorys.org.ua/

Інтернет-ресурси Національної бібліотеки України ім. В.Вернадського. Доступно на: <http://nbuv.gov.ua/>

РОЗДІЛ 2

I. СУЧАСНА ІСТОРІЯ КРАЇН ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ ТА ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ

Ардан Ф. Франция: государственная система. М., 1994.

- Бутенко Р.К., Овчаренко О.І. Статі Л.Д. Всесвітня історія 1918–1945 рр. Кам'янець-Подільський, 1996.
- Газін В. П., Копилов С.А. Новітня історія країн Європи та Америки 1918–1945 рр.: підручник для студентів вищих навчальних закладів. К., 2003.
- Газін В.П., Копилов С.А. Новітня історія країн Європи та Америки 1945–2000. К., 2000.
- Іваницька О. П. Новітня історія країн Європи та Америки (1945–2002). Вінниця: Фоліант, 2003. 560 с.

РОЗДІЛ 3

I. ПСИХОЛОГІЯ

- Варій М. Й. Загальна психологія: підручник для педагогічних спеціалізованих вузів / М. Й. Варій. К.: Центр учбової літератури, 2007. 968 с.
- Дрозденко К. С. Загальна психологія в таблицях і схемах: Навч. посіб. для вузів / Глухівський державний педагогічний університет. К.: ВД «Професіонал», 2004. 304 с.
- Дубравська Д. М. Основи психології: Навч. посіб. для вузів. Львів: «Світ», 2001. 280 с.
- Загальна психологія: Підруч. для вузів / За заг. ред. С.Д.Максименка. Вінниця: Нова книга, 2006. 688 с.
- Загальна психологія: Підруч. для вузів / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. К.: Либідь, 2005. 464 с.
- Кириленко Т. С. Основи психології. К., 1996. 96 с.
- Корольчук М. С. Психологія: схеми, таблиці, опорні конспекти, методики: Навч. посіб. для вузів / М. С. Корольчук, В. М. Крайнюк, В. М. Марченко. К., 2005. 320 с.
- М'ясоїд П. А. Загальна психологія. К., 2000. 480 с.
- Макарова Л. Л., Синельников В.М. Загальна психологія: Навч. посіб. для вузів / Макіївський економіко-гуманітарний інститут. К., 2005. 200 с.
- Основи психології: Навч. посіб. / А. І. Веракіс, Ю. І. Завалевський, К. М. Левківський. К., 2005. 416 с.
- Основи психології: Підруч. / За заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. К., 1999. 632 с.
- Психологія / За ред. Ю. Л. Трофімова. К., 2001. 560 с.
- Цимбалюк І. М. Психологія: Навч. посіб. для вузів. К., 2006. 576 с.

II. ПЕДАГОГІКА

- Волкова Н.П. Педагогіка: Навч. посіб. Вид. 4-те, перероб., доп. К., 2014. 616 с.
- Педагогіка: Навч. посібник / В.М.Галузьяк, М.І.Сметанський, В.І.Шахов. 3-є вид., випр. і доп. Вінниця, 2006. 400 с.
- Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання: Науково-метод. посібник. К., 1998. 204 с.
- Освітні технології: Навч. – метод. посіб. / О.М. Пехота, А.З.Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; За заг. ред. О.М. Пехоти. К., 2001. 256 с.
- Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: Монографія / С.О.Сисоєва, А.М.Алексюк, П.М.Воловик та ін.; За ред. С.О.Сисоєвої. К., 2001. 502 с.
- Пехота О.М., Старєва А.М. Особистісно орієнтоване навчання: підготовка вчителя: Монографія. – 2-ге вид. доп. та перероб. Миколаїв, 2007. 272с.
- Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності: Навчальний посібник. К., 2004. 335 с.

III. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ

- Баханов К. О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі. Запоріжжя, 2004. 328 с.
- Баханов К. О. Професійний довідник учителя історії. Харків, 2012. 230 с.

Горохівський П. І. Методика викладання історії: Курс лекцій для студентів денної та заочної форм навчання. Умань, 2013. 294 с.

Десятов Д. Л. Використання мережевих технологій у навчанні історії. Х., 2013. 111 с.

Курилів В. І. Методика викладання історії: Навч. посібник. Х.; Торонто, 2008. 247 с.

Лебідь В. О., Лебідь Т. Г. Методика викладання історії в загальноосвітній школі. Херсон, 1999. 173 с.

Левітас Ф.Л., Салата О.О. Методика викладання історії. Практикум для вчителя. Х., 2007. 112 с.

Пометун О. І., Гупан Н. М., Власов В. С. Компетентнісно орієнтована методика навчання історії в основній школі : методичний посібник. К., 2018. 208 с.

Пометун О. І., Фрейман Г. О. Методика навчання історії в середній школі. К., 2006. 328 с.

Яковенко Г. Г. Методика навчання історії: навчально-методичний посібник. Харків, 2017. 324 с.

Програма розглянута і затверджена
на засіданні науково-методичної ради
історичного факультету протокол № 2 від 18.12.2023 р.

Завідувач кафедри
східноєвропейської історії

 Володимир БУРМАГА